

Mūsų jubilatai

DOC. EGLEI RIMKUTEI – 70

Atėjimas į psichologiją ir tapsmas kolege. Yra nerašyta taisyklė: minint jubilato (ypač jubilatės) apvalią sukaktį, nenurodyti amžiaus ar gimimo metų. Tačiau šiuo atveju tos taisyklės nesilaikysime dėl trijų priežasčių: 1) mūsų jubilatei Eglei tokie prietarai svetimi, ji mėgsta tikslumą, aiškumą, tiesioginę mintį, o ne dalykus, „turimus omenyje“, ar „sakymus tarp eilučių“; 2) kad ir glaustai apibendrinti žmogaus veiklą – ypač turiningą ir turtingą – be laiko matmens neįmanoma, o tada bet kuris, šiek tiek ragavęs aritmetikos, ir pats lengvai susiskaičiuos, kiek gi tai jubilatei sukako; 3) šį tekstą skaitys Lietuvos psichologai – beveik visi jie yra Eglės mokiniai, laikę ne mažiau kaip du ar tris jos dėstomų dalykų egzaminus, o daugelis ir savo tiriamuosius darbus jos vadovaujami rašę.

Tad ir sakome tiesiai: Rimkutė, krikštyta vardais Eglė Elena, gimė 1938 metais lietuviams svarbios, dėl to ir vadinamos Šventąja, upės pakrantėje netoli Anykščių, per patį augalų žydėjimą – gegužės 4-ąją.

Eglė 1961 metais baigė Šiaulių pedagoginį institutą ir įgijo lietuvių kalbos ir literatūros mokytojos kvalifikaciją. Domėjosi psichologija, bet būdingas jos bruožas buvo viską daryti kvalifikuotai, perpratus dalykų esmę. Tuo galima paaiškinti, kodėl Telšių rajono Tryškių vidurinės mokyklos mokytoja (1961–1963 metais) keletą metų savarankiškai studijavo psichologiją, konsultuojama profesoriaus A. Gu-

čo. Tik po tokių savarankiškų studijų ji pareiškė norą stoti į psichologijos aspirantūrą Vilniaus universitete. Atėjo į Vilniaus universiteto (VU) Pedagogikos ir psichologijos (vėliau Psichologijos) katedrą ir tebėra joje iki šių dienų. Nors pora metų jau nebedirba dėl kai kurių formalių biurokratinių apribojimų, yra Bendrosios psichologijos katedros asocijuotoji docentė ir tyrėja. Šioje katedroje Eglė nuėjo ilgą gyvenimo kelią, atidavė daug jėgų ir energijos moksliniam darbui ir psichologijos studentų ugdymui: 1963–1966 metais aspirantė, 1966–1980 – vyresnioji dėstytoja, 1980–2004 – docentė, 1989–1993 – VU Bendrosios ir pedagoginės psichologijos katedros vedėja, nuo 2008-ųjų – asocijuotoji docentė (galimybė asocijuoti buvusius didelės kompetencijos darbuotojus Vilniaus universitete atsirado 2007 metais).

Taigi, Eglei teko būti beveik visų dabar dirbančių psichologijos katedrose, daugelio buvusių ir kai kurių jau Anapilin iškeliavusių kolege. Būtent kolegialumas – darymas ką nors atsiklausiant kitų nuomonės, siekimas svarbesnius klausimus apsvarstyti bendrai, buvo vienas būdingesnių jos ir kaip eilinės dėstytojos ar docentės, ir kaip katedros vedėjos darbo komandoje bruožų. Vienas jos ilgamečių kolegų apibendrinamai pasakė: *Mums visiems, savo gyvenimo kelyje sutikusiems Eglę Rimkutę, labai pasisekė.*

Dėstytoja ir kuratorė. Didelės profesinės kompetencijos dėstytojai, turinčiai stiprų atsa-

komybės jausmą, teko būti Lietuvos psichologų rengimo pirmosiose linijose. Ilgą laiką ji dėstė vadinamąjį *Bendrosios psichologijos 1-ąją koncentrą* – įvadinį kursą psichologams, kuriame glaustai apžvelgiama visa psichologijos žinių sistema. Kitas svarbus kursas buvo *Eksperimentinė psichologija* – tai psichologijos tyrimų sąvadas, pabrėžiant eksperimentinę tyrimo strategiją. Ne mažiau svarbūs buvo ir kiti jos dėstyti kursai: *Kognityvinė psichologija*, *Psichodiagnostika*, *Kūrybingumo psichologija*, *Studijų įvadas*, *Mąstymas ir kalba*, *Psichologijos tyrimų metodologija*, *Kognityvinės raidos tyrimai*. Ne tik būvę Eglės studentai – VU auklėtiniai (o jų išleista per tūkstantį), bet ir pašaliečiai, perskaitę dėstytojų dalykų sąrašą, supras, kiek daug atiduota psichologijos specialistų rengimui. Ji ir pati dėstytoja ir mokymą laikė pagrindiniu, atsakingiausiu užsiėmimu, labai rūpestingai ruošdavosi kiekvienai paskaitai, nesvarbu, kad kurį nors dalyką jau dėstė dešimt ar daugiau metų.

Profesorius A. Gučas pasiūlė Eglei būti trečiosios psichologų laidos kuratore. Nors tai buvo viena sudėtingiausių psichologų laidų – grupę protingų opozicionierių visai švietimo sistemai ir santvarkai, ji puikiai sutarė su tos laidos individualybėmis, su daugeliu iš jų dar ir dabar palaiko šiltus santykius. Tai buvo tikra kuratorė. Beje, Eglės, kaip kuratorės, veikla galėtų būti įrodymas kuravimo institucijai (žinoma, ne formaliai) atkurti. Jauniems žmonėms universitete reikia patarėjo.

Dėstytoja raštu. Geras lietuvių kalbos mokėjimas (gal geriau čia tiktų gimtosios kalbos jausmas) padėjo ir padeda Eglei gerai dėstyti mintis raštu. Jos tekstai parašyti taisyklinga lietuvių kalba ir tiek tyrimų ataskaitų, tiek straipsnių, tiek knygų redaktoriams nedaug ką reikia taisyti. Turėdama gebėjimą gramatiškai teisingai, logiškai ir aiškiai generuoti rašto kalbą, ji netapo grafomanė: parašė kelias dešimtis straipsnių ir keletą mokomųjų priemonių. Ta-

čiau jos tekstai (taip pat ir mokytojai) nėra kitų autorių minčių kompiliacija: visa medžiaga nuodugniai apmąstyta, pateikiama per savąją dalykų suvokimo prizmę. Pirmiausia paminėtinos psichologijos metodologijai skirtos priemonės – *Eksperimentinės psichologijos įvadas* (1983), *Psichologijos tyrimo metodai* A. Gučo redaguotame *Bendrosios psichologijos vadovėlyje* (1986), *Psichologijos specialybės bakaluro ir magistro darbų rašymo metodiniai nurodymai* (1998), *Mąstymo funkcijų įvertinimas Raveno progresuojančių matricų (RPM) testu* (1990). Svarus įnašas į Lietuvos psichologiją (ir dalyko, ir lietuviškosios terminijos plėtros prasme) yra jos tik prieš metus išleista *Mąstymas ir kalba* (2007).

Eglė moka sklandžiai ir nuoširdžiai rašyti apie jai svarbius asmenis, pristatyti jų veiklą. Ne kartą ji yra pasakojus ir rašiusi apie savo mokytoją prof. A. Gučą, mėgtą kolegę ir bendramintę iš JAV prof. I. Užgiriene (Eglės pastangomis I. Užgirieneš dovanotos VU bibliotekai knygos tapo I. Užgirieneš fondu). Be abejo, biografinių tekstų „viršūnė“ yra visai neseniai pasirodžiusi Eglės knyga *Mano knyga – vaikas: A. Šidlauskaitės gyvenimo ir klinikinės praktikos bruožai* (2008). Knyga skirta įžymios Kanados lietuvių psichologės (dar reikėtų pridėti ir praktikės) Agotos Šidlauskaitės praktinei profesinei veiklai pristatyti. A. Šidlauskaitė išgarsino jos ten įkurta Ventos parengiamoji mokykla probleminiams vaikams, o vienas svarbiausių ugdymo principų ir metodų yra muzika ir muzikinis vaikų lavinimas. Nors Eglė ir Agota pažįstamos kokių 15 metų, regis, jos labai produktyviai bendrauja (nors atstumas tarp Kanados ir Lietuvos tikrai nemažas).

Eglė buvo keletą psichologijos leidinių, tarp jų ir storos D. G. Myers knygos *Psichologija* vertimo (2000), kuria dabar naudojasi šimtai Lietuvos studentų (ir ne tik psichologų), mokslinė redaktorė.

Tyrėja ir studentų vadovė. Kolegas visada stebino Eglės kruopštumas atliekant mokslinius tyrimus. Pavyzdžiui, tik jam gelbstint buvo galima išstis valandas sėdėti prie akių judesius fiksavusių juostų (o prieš tai juk reikėjo viską nufilmuoti ir išryškinti filmavimo juostas). Šitas didelio kruopštumo reikalaujantis darbas dar labiau įtvirtino tai, kas turėta – daryti viską „perfect“. Taip, Eglė truputį buvo ir liko perfekcionistė (geraža to žodžio prasme) iki pat savo paskutinės knygos apie A. Šidlauskaitę. Nerašytas ir gal nesakomas jos šūkis yra: ką darai – daryk gerai.

Atsakingą Eglės požiūrį į savo dirbamus darbus parodė ir tai, kad baigusi aspirantūrą ji nepateikė mokslo tarybai iš esmės jau parašytos disertacijos iki tol, kol pati nemanė, kad disertacija galutinai subrandinta gymimui. Jos mokslinis darbas apie psichologinius percepcinio vizualinio ieškojimo dėsningumus buvo labai gerai įvertintas oponentų bei mokslo tarybos ir 1972 metais jai suteiktas mokslinis psichologijos mokslų kandidato laipsnis (1993 metais nostrifikuotas į socialinių mokslų daktaro laipsnį). 1981 metais Eglei suteiktas docentės vardas, nostrifikuotas 1994-aisiais. Tęsdama mokslinius tyrinėjimus, Eglė ištikimai laikėsi savo pasirinktos pažinimo procesų problematikos. Šia tematika ji parašė per 20 mokslinių straipsnių, su pranešimais dalyvavo ir pasisakė šalies ir tarptautinėse konferencijose. Pažinimo procesus ji nagrinėja ir savo knygoje *Mąstymas ir kalba* (2007), kurioje susilieja į viena jos psichologinis ir filologinis išsilavinimas, moksliniai tyrimai ir patirtis.

Minėta, kad Eglė ne tik dėstė auditorijose, bet ir efektyviai vadovavo studentams, rašantiems kursinius ir baigiamuosius darbus (diplominus, paskui bakalauro ir magistro), doktorantams. Ganėtina dažnai jos vadovautų darbų pagrindu buvo parengiami straipsniai *Psichologijai*. Sovietmečiu Eglė kuravo studentų

mokslinį darbą, santrumpa vadinamą SMD. Buvo reikli ir griežtoka vadovė, tačiau studentai ją mielai rinkdavosi žinodami, kad gaus tikrai kvalifikuotą pagalbą.

Visuomenininkė. Eglė niekada neatsisakydavo, o ir dabar neatsisako darbų, kurie buvo reikalingi universitetui, psichologijai, Lietuvai. Ji redagavo mokslo darbus *Psichologija* (1994–2003), beveik visą laiką buvo šio leidinio redaktorių kolegijos narė. Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę buvo Lietuvos švietimo tarybos – aukščiausio švietimo ir mokslo ministerijos patariamojo organo – narė (1992–1995 metais). Aktyviai rėmė Sąjūdį, buvo Lietuvos psichologų sąjungos (LPS) Sąjūdžio rėmimo grupės (1988), LPS įkūrimo ir atsiskyrimo nuo TSRS psichologų draugijos (1988–1989) viena iš iniciatorių, vėliau LPS valdybos narė (1990–2000) ir LPS Psichodiagnostikos komisijos pirmininkė (1990–1997), Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto tarybos narė (1989–2003).

Tačiau yra ir darbų, kurių Eglė nemėgo ir vengė. Tai administravimas ir vadyba. Pereinamuoju laikotarpiu (apie 1989 metus) pablogėjo VU Psichologijos katedros psichologinis klimatas. Vienintelis asmuo, kurį autoritetu laikė visi darbuotojai, galėjęs pagerinti katedros mikroklimatą, buvo Eglė Rimkutė. Ilgai kalbinta ji pagaliau sutiko laikinai eiti katedros vedėjos pareigas. Po metų buvo išrinkta katedros vedėja, bet nevadovavo net visos kadencijos (1989–1993).

Doc. E. Rimkutė labai myli Vilniaus universitetą, Vilnių, Lietuvą. Jai labai rūpi mūsų kultūra, jos istorija, paminklai, gimtoji kalba ir jos puoselėjimas – jos studentai savo mintis rašto darbuose turėjo perteikti gryna taisyklinga lietuvių kalba. E. Rimkutė mėgsta keliauti po savo kraštą ir užsienio šalis. Ji mėgiama ir gerbiama studentų ir bendradarbių.

Linkime jubiliatei sėkmės, sveikatos, kūrybinės energijos, laukiame naujų darbų ir susitikimų.

„*Psichologijos*“ žurnalo redkolegija